

PEDAGOGŲ ĮVAIZDIS ŽINIASKLAIDOJE: FAKTAI BE SIMBOLIŲ

Renata Bilbokaitė, Ieva Bilbokaitė

Šiaulių universitetas, Gamtamokslinio ugdymo tyrimų centras

Edukacinių tyrimų mokslinis centras

Įvadas

Pedagogas švietimo kaitos epochoje privalo keistis, jei nori būti reikalingas savo mokiniams ir išlaikyti darbo vietą. Svarbiausias akcentas yra mokytojo išsilavinimas ir kompetencijos, kurios turi būti didinamos nuolatinio mokymosi kontekste (Hawkins, 2008). Vis labiau keliant reikalavimus mokytojams, mažiau gerbiama jo profesija. Perdėm dažnai akcentuojant vaikų teises, vis mažiau lieka dėmesio faktui, kad ir mokytojo teisės privalomos gerbti.

Duomenų apie mokytojų įvaizdžio fenomeną Lietuvoje nedaug, todėl manoma, jog toks fenomenas galėtų padėti analizuoti šiuolaikinio mokytojo situaciją bei leisti visuomenei pastebėti klaidas, dėl kurių šios profesijos atstovų įvaizdis menkinamas. Atlikus analizę pastebėta, jog per pusę metų viename žymiausių Lietuvos dienraščių „Lietuvos rytas“ publikuotas tik vienas straipsnis, kuriame buvo akcentuojama pozityvioji pedagogo profesijos pusė, o visi kiti – skleidžia negatyvią informaciją apie pedagogus, išryškindami jų profesines klaidas. Siekiant giliau išstudijuoti minėto dienraščio informaciją apie pedagogus atitinkamu laikotarpiu, nagrinėti, negatyvios informacijos straipsniai, kurie, manoma, formuoja neigiamą pedagogo įvaizdį.

Tyrimo tikslas – empiriškai ištirti pedagogų profesijos įvaizdį.

Tyrimo metodologija. Straipsnyje remiamasi **grounded** (liet. malimo, grūdimo, trynimo, šlifavimo) teorijos pagrindais (Bryant and Charmaz, 2008, Strauss, Corbin, 1998, Stern, 1994): duomenys renkami neturint išankstinės informacijos apie tiriamą fenomeną, vėliau jie grupuojami į subkategorijas, o pastarosios priskiriamos kategorijoms. Tada rezultatai dar kartą patikrinami ir vėl ieškoma naujų kategorijų, kol galiausiai visi pirminiai duomenys priskiriami tam tikroms subkategorijoms ir kategorijoms. *Grounded* teorija leidžia tyrėjui atskleisti dar nenagrinėtus ar labai mažai tyrinėtus fenomenus.

Straipsnyje remiamasi **socialinio konstruktyvizmo filosofija** (Gergen, 1999), kurios esmė yra permanentinis žinių konstravimas socialinėje realybėje. Žiniasklaida, būdama didžiausia visuomenės informavimo priemonė, nuolat pranešdama Lietuvos piliečiams apie pedagogus, formuoja nuomonę apie juos ir konstruoja tam tikrą požiūrį. Manoma, jog žinios yra konstruktyviai talpinamos sąmonėje, kai po truputį visuomenės mąstymas sąmoningai krepiamas viena ar kita linkme. Žinių konstravimas turi

aiškia socialinę realybę – žiniasklaida perteikia naujausią ir slapčiausią informaciją apie procesus mokykloje, vykstančius „čia ir dabar“. Taigi, socialinio konstruktyvizmo kontekste pedagogų įvaizdis tampa itin aktuali problema, verta ypatingo mokslininkų ir pačių pedagogų dėmesio.

Visuomenės sąmonėje klostosi tam tikra nuomonė apie skaitomus reiškinius. Jei pastaroji nesutampa su jų turima nuomone, tuomet žmogus išgyvena konfliktą su socialine realybe ir gali suvoktą tiesą apmąstyti kritiškai ir logiškai apsvarsčius at mesti ar priimti, arba nesvarstyti ir priimti. Pasak J. Podgoreckio (2005), jei apie teigiamus objektus gaunama neigiama informacija, nesiderinanti su jau susikurtu vaizdiniu apie tą objektą, tuomet objekto įvaizdis labai stipriai sumenkėja, kitaip sakant, atsiranda pusiausvyros stoka komunikacijoje. Vadinas, jei visuomenės dauguma apie pedagogus yra geros nuomonės ar stengiasi ja grįsti mokyklose egzistuojančią realybę, tai neigiami faktai virsta to įvaizdžio destrukcija. Taip vyksta dėl to, kad žmogaus sąmonė nesuvokia, jog ir autoritetai gali klysti. Neigiami faktai apie pedagogus, tikėtina, labai greitai virsta negatyviu visuomenės vertinimu, o jei tokia informacija žiniasklaidoje pateikiama periodiškai ir be opozicijos, tuomet mokytojų įvaizdis žmonių sąmonėje stipriai menkėja.

Tyrimo metodai: mokslinės ir publicistinės literatūros straipsnio tema analizė (angl. *content analysis*).

Tyrimo duomenų rinkimas ir analizė

Tyrimui pasirinktas didžiausias Lietuvos informacinis dienraštis „Lietuvos rytas“. Atsitiktinai pasirinktas laikotarpis – 2007 m. sausio-birželio mėn. Visi straipsniai pedagogine tema skirstomi į dvi grupes: pirmieji, turintys numanomą teigiamą įtaką pedagogo įvaizdžio formavimui, antrieji – galimą neigiamą įtaką. Analizuojamu laikotarpiu dienraštyje „Lietuvos rytas“ paskelbti du pirmojo tipo straipsniai, o antrųjų – vienuolika. Iš straipsnių išrinkti teiginiai, kurie labiausiai turėtų pabrėžti problemos esmę.

Tyrimo rezultatų analizė

Atlikus publicistinių tekstų analizę, paaiškėjo, jog turinio analizės (angl. *content analysis*) metodu gautus duomenis apie švietimo įstaigų vadovų įvaizdį galima suskirstyti į tris kategorijas (1 lentelė). Kiekviena iš jų suponuoja neigiamo švietimo įstaigų vadovų įvaizdžio formavimo visuomenėje priežastis.

1 lentelė. Švietimo įstaigų vadovų įvaizdis

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Asmeninės kompetencijos stoka	Komunikacinės kompetencijos stoka	Labiausiai vaikus papiktino mokyklos vadovo pasakymas apie suprastėjusį mokinių pažangumą, menką jų žinių lygį, prastus rezultatus olimpiadose, egzaminuose.
	Pastabumo kompetencijos stoka	Direktorius mano, kad dėl šio incidento dalis kaltės tenka ir gimnazijai, kurios vadovai neapsižiūrėjo, jog moksleiviai įtraukiami į partijų veiklą.
Valdymo kompetencijos stoka	Saugių darbo sąlygų sudarymo kompetencijos stoka	Leido maudytis pavojingoje vietoje ir niekas nieko nematė. <...> Direktorė klasę į žygį išleido be žygio plano, auklėtoja nebuvo instrukuota saugumo klausimais.
	Tinkamo darbo stiliaus pasirinkimo stoka	<...> aukštojo mokslo įstaigoje įsivyravo feodalinis modelis, kai dėstytojai yra baudžiauninkai, o rektorai – dvarponiai.
	Kalbos cenzūra	<...> negali atvirai padiskutuoti, pasikalbėti.

Pirmosios kategorijos „Asmeninės kompetencijos stoka“ turinys reiškia, jog švietimo įstaigų vadovų kompetencijos stygius yra viešinamas publicistikoje, akcentuojant jų „komunikacinės kompetencijos stoką“, „pastabumo kompetencijos stoką“.

Subkategorijos „Komunikacinės kompetencijos stoka“ turinys suponuoja neigiamą vaikų ir kartu visuomenės nuomonę apie mokyklos vadovą („<...> Labiausiai vaikus papiktino mokyklos vadovo pasakymas <...>“), kadangi pastarasis nepalankiai atsiliepė apie jų pasiekimus, viešai komentuojuodamas savo požiūrį žiniasklaidos atstovams („<...> pasakymas apie suprastėjusį mokinių pažangumą, menką jų žinių lygį, prastus rezultatus olimpiadose, egzaminuose“), visiškai neatsižvelgdamas į vaikų pažangumo rodiklius. Taigi, pirmosios subkategorijos turinys suponuoja nuomonę, jog švietimo įstaigų vadovams, siekiantiems efektyvaus dialogo su visuomene, yra labai svarbu išmokti bendrauti su žiniasklaidos atstovais, savo viešais pasisakymais neįžeidžiant nė vieno mokyklos ar visuomenės nario. Priešingu atveju, kyla vidinis konfliktas, kuris analogiškai yra paviešinamas žiniasklaidoje, o žmonės, skaitydami straipsnius, juos reflektuoja.

Subkategorija „Pastabumo kompetencijos stoka“ atskleidžia, jog ne visi vadovai atidžiai stebi mokykloje vykstančius reiškinius ir visapusiškai juos kontroliuoja, kadangi pastarieji „<...> neapsižiūrėjo, jog moksleiviai įtraukiami į partijų veiklą“. Tačiau švietimo įstaigos vadovas pripažįsta savo kaltę („Direktorius mano, kad dėl šio incidento dalis kaltės tenka ir gimnazijai“). Tuo atveju, jei straipsnyje būtų akcentuojamos priežastys, dėl kurių vadovai neturėjo galimybių pastebėti minėtus neigiamus reiškinius, tuomet būtų visapusiškai paaiškinta situacija, tačiau, skaitant kaltinimus mokytojams bei gimnazijos direktoriams, patikima nurodytais faktais ir manoma, jog vadovams galbūt trūksta tam tikrų kompetencijų, o mokyklose vyksta nekontroliuojami reiškiniai.

Kategorijos „Valdymo kompetencijos stoka“ turinys reiškia, jog Lietuvoje yra nekompetentingų vadovų, kurie tinkamai neatlieka savo pareigų ir neišmano darbo specifikos. Tai labai menkina pe-

dagogų autoritetą visose visuomenės grupėse, nes pagal vadovų elgesį susidaromas tam tikras įvaizdis apie mokyklą bei mokytojus.

Pastaroji kategorija paaiškinama subkategorija „Saugių darbo sąlygų sudarymo kompetencijos stoka“, kuri atskleidžia mokyklos direktorės veiklos trūkumus („Leido maudytis pavojingoje vietoje ir niekas nieko nematė“, „<...> Direktorė klasę į žygį išleido be žygio plano <...>“). Vadinasi, švietimo įstaigos vadovė nesudarė saugių darbo sąlygų ir yra atsakinga už kolegės padarytas klaidas, kadangi „<...> auklėtoja nebuvo instrukuota saugumo klausimais“. Dienraščio „Lietuvos rytas“ straipsniuose aprašomos vadovų darbo klaidos, kurios galėjo įvykti dėl elementaraus išsiblašymo ar netikėtų aplinkybių, kurios labai dažnai atsiranda švietimo srityje.

Subkategorijos „Tinkamo darbo stiliaus pasirinkimo stoka“ turinys atskleidžia socialinės diskriminacijos atvejį, kuomet „<...> dėstytojai yra baudžiauninkai, o rektorai – dvarponiai“. Tačiau, tokia diskriminacija neturėtų pasireikšti aukštojo mokslo institucijose, formuojančiose išsilavinusius visuomenės narius. Aukštojo mokslo sistema patiria didelių vadovų sukeltų problemų, verčia visuomenę nepasitikėti aukštojo mokslo sistema. Tai rodo, jog Lietuvos švietimo sistemoje vis dar gyvuoja autoritarinis valdymo stilius, kur aukštesniųjų sluoksnių diktuojamus įstatymus vykdo žemesnes pareigas užimantys moksliniai darbuotojai, neturintys teisės prieštarauti ir sulaukti diskusijos. Visa tai formuoja neigiamą visuomenės požiūrį į švietimo institucijas, kaip nelabai patikimas organizacijas, neturinčias aiškios vidinės tvarkos.

Subkategorija „Kalbos cenzūra“ rodo švietimo įstaigų vadovų nesugebėjimą produktyviai bendrauti su mokiniais, kadangi pastarieji „<...> negali atvirai padiskutuoti, pasikalbėti“ su pedagogais, o tai mokiniams kelia nesaugumo jausmą.

Dienraščio „Lietuvos rytas“ straipsniuose išryškinama nusikalstamo pobūdžio pedagogų veikla, kurią apibūdinsime kategorijomis ir subkategorijomis (2 lentelė).

2 lentelė. *Teisiniai pedagogų pažeidimai*

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Įstatymų pažeidimas	Dokumentų klastojimas	Švietimo įstaigų tinklo pertvarkos norinčios išvengti <...> vidurinės mokyklos mėgina apsiginti mažamečių vaikų parašais.
	Atsakomybės vengimas	<...> mokyklos vadovai ir auklėtoja ne tik mūsų neatsiprašė, bet darė viską, kad išvengtų atsakomybės, ir padėjo vilkinti tyrimą.
	Pažeidžiamos vaikų teisės	Dažniausiai skundžiasi dėl reformos vykdymo metu pažeidžiamų vaikų teisių.
Fizinis smurtas prieš vaikus	Konkretus smurtas	<...> Aivarą griebė už sprando ir, trenkęs jo galvą į suolą, užsuko ranką už nugaros <...>“, „<...> per pamoką sumušė penktoką <...>.
	Neįvardytas smurtas	<...> sulaukiame daug skundų dėl <...> smurto mokyklose.
Baudžiamosios atsakomybės grėsmė	Ikiteisminis tyrimas	Dėl paauaglio sužalojimo ikiteisminis tyrimas atliekamas <...>.
	Bausmė	Dėl nesunkaus sveikatos sutrikdymo gali būti skirta laisvės atėmimo bausmė iki 3 metų.

Kategoriją „**Įstatymų pažeidimas**“ konkretna subkategorija „**Dokumentų klastojimas**“, kurios turinys atskleidžia kai kurių pedagogų neteisėtus veiksmus, siekiant išvengti „švietimo įstaigų tinklo pertvarkos <...>“. Tokio veiksnio viešinimas žiniasklaidoje prisideda prie neigiamo pedagogo įvaizdžio formavimo visuomenėje. Teiginys „mokyklos mėgina apsiginti mažamečių vaikų parašais“ skaitytojui iš karto suponuoja mintį apie nepateisinamą bei neteisėtą mokyklos pedagogų elgesį. Taigi, kyla klausimas: kam dar gali ryžtis pedagogai, kad susikurtų sau palankias darbo sąlygas? Norisi abejoti švietimo sistema, kaip mokomąja ir pavyzdį ugdytiniams rodančia institucija, todėl negatyvumas visuomenės akyse gali išlikti ilgam.

Subkategorija „**Atsakomybės vengimas**“ parodė, kad pedagogams teisingumas nėra prioritetas siekis, kai pastarieji susiduria su jų pačių saugumo socialinėje sferoje problema („<...> mokyklos vadovai ir auklėtoja <...> darė viską, kad išvengtų atsakomybės, ir padėjo vilkinti tyrimą“). Taip formuojasi neigiama skaitytojo nuomonė, kaip nepasitikėjimo švietimo įstaigomis pasekmė.

Subkategorijos „**Pažeidžiamos vaikų teisės**“ turinys skaitytojui suponuoja nuomonę apie nusikaltamą veiklą, vykdomą ne tik mokyklose, bet ir visoje švietimo sistemoje („Dažniausiai skundžiasi dėl reformos vykdymo metu pažeidžiamų vaikų teisių“). Šiandienos publicistikoje aptinkama kur kas mažiau straipsnių apie pažeidžiamas mokytojų teises, kurios galbūt yra labiau pažeidžiamos nei mokinių. Tačiau perskaičius publicistinį straipsnį, kuriame minimos nuolatos menkinamos vaiko teisės, formuojasi atjauta bei supratimas ugdytiniams, kurie dar negali savęs apginti.

Kategorija „**Fizinis smurtas prieš vaikus**“ atskleidžia neteisėtus pedagogų veiksmus, t. y. fizinį smurtą, taikomą prieš ugdytinius. Pastaroji kategorija yra paaiškinama subkategorija „**Konkretus smurtas**“, kurios turinys rodo nepateisinamus pedagogo, „<...> per pamoką sumušusio penktoką <...>“, veiks-

mus („<...> griebė už sprando ir, trenkęs jo galvą į suolą, užsuko ranką už nugaros <...>“).

Subkategorija „**Neįvardintas smurtas**“ skaitytojams suponuoja nuomonę apie švietimo įstaigose esamas problemas, kadangi periodikoje publikuojami straipsniai, kuriuose akcentuojama, jog tam tikros institucijos sulaukia „daug skundų dėl <...> smurto mokyklose“. Tačiau neteisėti pedagogų veiksmai nelieka nepastebėti žiniasklaidos atstovų ir yra paviešinami, taip siekiant sukelti sensaciją bei didesnę visuomenės susidomėjimą.

Išryškinant įstatymų pažeidimus, vertėtų paminėti, jog kai kuriuose straipsniuose rašoma apie baudžiamajai atsakomybei patrauktus pedagogus. Kategorija „**Baudžiamosios atsakomybės grėsmė**“ yra viena iš ryškiausių negatyvų atspalvį turinčių ir visuomenėje neigiamą pedagogo įvaizdį formuojančių kategorijų, kadangi jos turinys liudija apie rimtus teisinius nusižengimus.

Subkategorija „**Ikiteisminis tyrimas**“ rodo teisinių veiksmų taikymą („<...> ikiteisminis tyrimas bus atliekamas“) pedagogui, kaltinamam „dėl paauaglio sužalojimo <...>“. Tokio pobūdžio teiginiai skaitytojams suponuoja nusikaltimais paženklinatą pedagogo įvaizdį.

Subkategorija „**Bausmė**“ atskleidžia, kad pedagogams yra taikomos sankcijos dėl jų nusikalstamo pobūdžio veiksmų („Dėl nesunkaus sveikatos sutrikdymo gali būti skirta laisvės atėmimo bausmė iki 3 metų“).

Subkategorijų „**Ikiteisminis tyrimas**“, „**Bausmė**“ prasminis turinys rodo, jog demokratinėje valstybėje yra viešai kalbama apie esamas problemas, kurių pasitaiko visuose visuomenės sluoksniuose. Tačiau dėl šios priežasties nukenčia švietimo sistemos įvaizdis, kadangi visuomenė, gilindamasi į publicistikoje viešinamas problemas, regi tik vieną mokyklose egzistuojančių problemų pusę. Taigi, kritine įžvalga nepasižymintys skaitytojai ima neigiamai vertinti pedagogų profesiją. Galima prognozuoti, jog po kurio laiko, sistemingai skaitant panašaus seman-

tinio turinio straipsnius, pedagogai visiškai neturės savo šalininkų.

Analizuojant dienraščio „Lietuvos ryto“

straipsnius apie pedagogus, išryškėjo dar vienas jų įvaizdžio aspektas, t. y. asmeninės pedagogų klaidos (3 lentelė) kurias verta detaliau paanalizuoti.

3 lentelė. *Asmeninės pedagogų klaidos*

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
Empatijos stoka	Atjautos stoka	<...> mokytojui <...> <i>trūksta ir žmogiškumo, ir supratimo</i> apie vaikų sveikatą. Sveikatos sutrikimų turinčius vaikus jis verčia vienodai sportuoti su sveikaisiais.
	Emocinis šaltumas	Mokytojas <i>nesuteikė vaikui pagalbos</i> – priešsės liepė nevaidinti ir greičiau keltis“, „Berniukas atsikėlė prilaikomas draugų ir ketino eiti <i>pas mokyklos medikę, tačiau mokytojas neleido</i> .
Vaiko psichikos pažinimo kompetencijų stoka	Pastabumo stoka	<i>Dėl šios savaitės nepilnamečių savižudybių kaltės šešėlis krinta ir jų <...> mokymams. <...> Jie irgi galėjo matyti, kad tuos vaikus užklupo problemos. Juk mokyklose dirba ir psichologai. Kodėl niekas nematė ir nenujautė artėjančių nelaimių? <...> gyvenimą baigė dar jaunesnis vaikas – dvylikmetis „Aušros“ gimnazijos moksleivis. <...> pedagogai <...> neįžvelgė artėjančios nelaimės <...>.</i>
Neetiškas elgesys	Įžeidinėjimas	Mokytojas mus visą dieną vadino ožiais <...>.
	Ignoravimas	Dar daugiau mergaičių skundėsi, kad mokykloje jos dažniausiai negauna atsakymų į joms rūpimus klausimus <...>.
	Simuliacija	<...> niekada nesirgusi mokytoja <...> ėmė skųstis psichikos sutrikimais, o mokyklos direktorė <...> ją visaip palaikė.
Neužtikrintas saugumas	–	Apklausus mergaites paaiškėjo, kad jos <i>nesaugiausiai jaučiasi mokyklose. <...> 79,8 proc. apklaustų mergaičių tvirtino, kad nesaugiausiai jaučiasi mokykloje <...>.</i>

Kategorija „Empatijos stoka“ atskleidžiama per subkategorijos „Atjautos stoka“ turinį, akcentuojant pedagogo žmogiškumo ir supratimo nebuvimą, „sveikatos sutrikimų turinčius vaikus verčiant vienodai sportuoti su sveikaisiais“. Tokie teiginiai neigiamai veikia žmogaus sąmonę, ypač kai jie pateikiami konkrečiame kontekste, t. y. per kūno kultūros pamoką, kuomet ypač reikia atsižvelgti į mokinių fizines savybes, būtent, dėl šios priežasties medikų prašoma įvertinti mokinių sveikatos būklę.

Subkategorija „Emocinis šaltumas“ rodo, kad publicistikoje pabrėžiamas mokytojo emocinis nejautrumas mokiniui. Tokie teiginiai, kaip: „Mokytojas nesuteikė vaikui pagalbos <...>“, „<...> ketino eiti pas mokyklos medikę, tačiau mokytojas neleido“ atskleidžia žiniasklaidos mėginimą atkreipti visuomenės dėmesį į tai, jog pedagogų elgesys mokyklose kartais yra visiškai priešingas nei deklaruoja dokumentai, t. y. jie gali būti neatidūs vaiko skausmui. Tokiu atveju visuomenės nariai pritaiko taisyklę, jog visose gyvenimo srityse yra išimčių, todėl sąmoningi piliečiai nesureikšmės šio fakto. Tačiau kritinio mąstymo stoka pasižymintys skaitytojai pasipiktins tokia situacija mokytojose, kai jaunoji karta nesijaucia ramiai, ypač turėdami sveikatos problemų.

Kategorija „Vaiko psichikos pažinimo kompetencijų stoka“ išryškina publicistikoje viešinamą pedagogų psichologinių žinių stygių ir jų pritaikymo trūkumus. Jei tai būtų eskaluojama kaip atsakas į visų mokytojų problemas, teigiant, jog mokytojų kvalifikacijos tobulinimui trūksta lėšų ar mokyklose stinga psichologų – minėtoji kategorija būtų svarbi,

kaip mokytojų išsakytas poreikis. Tačiau šiuo atveju kategorijos teiginiai skamba kaip kaltinimai. Tai atskleidžia ir subkategorijos „Pastabumo stoka“ turinys, kuris reiškia, jog žiniasklaidoje publikuojami kaltinimai mokytojams dėl jų nepastabumo: „<...> Jie irgi galėjo matyti, kad tuos vaikus užklupo problemos“, tačiau „<...> niekas nematė ir nenujautė artėjančių nelaimių“. Suformuojamas toks semantinis turinys, kuomet skaitytojui nereikia gilintis į teksto esmę, kadangi viskas ir taip aišku – mokytojas yra atsakingas už vaiko žinias, žinių kokybę, jų emocinį būvį, savijautą ir vidinių psichikos procesų kontroliavimą. Pedagogai turi matyti ir kontroliuoti vidinius ir išorinius, vaikui įtaką darančius veiksnus, priešingu atveju, jie yra natūraliai apkaltinami (<...> pedagogai <...> neįžvelgė artėjančios nelaimės <...>“). Publicistikoje dažniausiai pateikiama tik viena pozicija be logiško ir racionalaus opozicinio varianto, kuris atspindėtų realią mokytojo padėtį mokykloje, kurioje pastarasis fiziškai nepajėgia „visko matyti“. Tačiau faktas, jog pedagogas turi visapusiškai atsiduoti darbui, stiprina visuomenės nuomonę apie pastarojo pareigas ir jų vykdymo sudėtingumą.

Kategorijos „Neetiškas elgesys“ turinys rodo, kad žurnalistai paviešina faktus, susijusius su moraliai netinkamu pedagogų elgesiu: „įžeidinėjimu“, „ignoravimu“ ir „simuliacimu“.

Subkategorijos „Įžeidinėjimas“ turinys yra konkretus netinkamo mokytojo elgesio pavyzdys, kuomet pastarasis ugdytinius „visą dieną vadino ožiais <...>“. Taip išryškėja žeminantis mokytojo elgesys, netoleruotinas nei mokytojų bendruomenėje, nei visuomenėje.

Subkategorija „*Ignoravimas*“ atskleidžia ugdymo įstaigų veiklos trūkumus, kadangi mokiniams nėra skiriama užtekčiai laiko ir dėmesio („*Dar daugiau mergaičių skundėsi, kad mokykloje jos dažniausiai negauna atsakymų į joms rūpimus klausimus <...>*“). Pedagogų nedėmesingumas ugdytiniams prieštarauja jų profesijos tiesioginiam pareigų vykdymui, kuris turėtų pasireikšti ypatingu dėmesingumu mokinių problemoms, susijusioms su mokymusi.

Subkategorijos „*Simuliuojamas*“ teiginys apie pedagogę, besistengiančią išvengti bausmės bei ją ginančią mokyklos direktorę („*<...> niekada nesirgusi mokytoja <...> ėmė skųstis psichikos sutrikimais, o mokyklos direktorė <...> ją visaip palaikė*“) tiesiogiai formuoja neigiamą skaitytojų nuomonę apie šios specialybės atstovus, kadangi bausmės vengimas yra nepateisinamas.

Šių subkategorijų prasminis turinys atskleidžia kai kurių švietimo darbuotojų padėtį, kaip nevertą pasitikėjimo ir pagarbos. Dualizmas išryškėja netinkamame elgesyje, todėl visuomenė analogiškai nusigręžia nuo pedagogų. Tikėtina, jog daugumai visuomenės narių kyla klausimas: kiek yra pedagogų, apie kurių netinkamą elgesį niekas neparašo ir bijo prabilti?

Kategorijos „*Neužtikrintas saugumas*“ turinys pabrėžia, jog mokykloje mokiniai nesijaučia saugūs („*Apklaustus mergaites paaiškėjo, kad jos nesaugiausiai jaučiasi mokyklose*“). Straipsnyje tai iliustruojama ir tyrimo duomenimis („*<...> 79,8 proc. apklaustų mergaičių tvirtino, kad nesaugiausiai jaučiasi mokykloje <...>*“). Remiantis mokslininkų analizėmis (Lassiter ir kt., 2007, Miranda ir kt., 2002), galima teigti, jog ugdytiniai gali jausti stresą, įtampą, nerimą, mažiau pasitikėti savimi ir tai lemia jų savivartės menkėjimą.

Tokia situacija nerodo tiesioginės dienraščio „Lietuvos rytas“ korespondentų siekiamybės sumenkinti mokytojo profesiją, tačiau galima daryti prielaidą apie skleidžiamos informacijos formuojamą visuomenės nuomonę apie autoritetą prarandančius pedagogus.

Išvados

1. Tiriamaoju laikotarpiu dienraščio „Lietuvos rytas“ straipsniuose apie pedagogus akcentuojama tai, kas šokiruoja visuomenę ir yra neįprasta. Pateikiama tik tokia informacija, kuri stebina skaitytoją, kelia netikėtumo jausmą bei skatina skaityti toliau, nes iš dalies sukuriama nuomonė, jog šis laikraštis geriausiai informuoja visuomenę apie aktualius ir neretai skandalingus įvykius, vykstančius ugdymo įstaigose.
2. Dienraštyje „Lietuvos rytas“ visuomenės akyse formuojamas neigiamas pedagogo įvaizdis. Tai vyksta periodiškai, kaskart pateikiant naują in-

formaciją apie negatyvias pedagogo profesijai priklausančių asmenų būdo savybes ar padarytas profesines klaidas. Kadangi visuomenė visuomet gerbė pedagogo profesiją, tai iš jos šalininkų tikimasi pozityvios veiklos ir kokybiškų darbo rezultatų. Tačiau tuomet, kai nuolat skleidžiama priešingo turinio informacija, kritiškai mąstantys piliečiai ima abejoti mokytojo profesijos autoritetingu ir atliekamo darbo kokybe.

3. Neigiamo pedagogų įvaizdžio formavimą visuomenėje galėtų sumažinti arba visiškai panaikinti šios specialybės atstovų pastangos nekartoti išanalizuotų neigiamų aspektų, nedaryti profesinių klaidų bei savo veikla stebinti visuomenę, kad pastaroji turėtų ką fiksuoti apie pozityviąją akcentuojamos profesijos įvaizdžio pusę.

Literatūra

1. Atuel H., Seyranian Viliane and Crano William D., 2007, Media representations of majority and minority groups. *European Journal of Social Psychology*. Nr. 37. P. 561–572.
2. Baršauskienė, Janulevičiūtė-Ivaškevičienė, 2007, *Komunikacija: teorija ir praktika*. Kaunas: Technologija.
3. Brennen B., Hardt H., 1999, *Picturing the Past: Media, History and Photography*. Urbana and Chicago: University of Illinois.
4. Bryant A., Charmaz K., 2008, *The Sage handbook of grounded theory*. Sage: London.
5. Dambrauskas A., 2007 gegužės 14, Universitetą slėgė panieka: permainų siekiantis rektorius vengia smulkmeniškumo. *Lietuvos rytas*. P. 4.
6. Fillis I., 2000, Image, Reputation and Identity Issues in the Arts and Crafts Organization. *Corporate Reputation Review*, Fall. Vol. 6. Issue 3. P. 239–251.
7. Gareth M., 1997, *Images of Organization Newbury Park*. CA; Sage.
8. Gavin N. T., 2001, British journalists in the spotlight: Europe and media research. *Journalism*. Vol 2. P. 299–314.
9. Gergen K. J., 1999, *An Invitation to Social Construction*. London, Thousand Oaks, New Delhi.
10. Guzmán I. M., 2006, Competing discourses of community: Ideological tensions between local general-market and Latino news media. *Journalism*. Vol. 7. Nr. 3. P. 281–298.
11. Hall S., Critcher C., Jefferson T., Clarke J. and Roberts B., 1978, *Policing the Crisis: Mugging, the State, and Law and Order*. London: The Macmillan Press Ltd.
12. Hawkins B. D., 2008. A passion for continuous learning. *Diverse: Issues in Higher Education*. Vol. 25. Issue 3. P. 21.
13. Ignatavičius T., 2007 sausio 19, Politikų talkininkams – mokytojų pyla: Iš pamokų pabėgusios penkios moksleivės reklamavo darbo partiją. *Lietuvos rytas*. P. 3.

14. Jurkūnas V., 2007 vasario 23, Nesaugiausiai mergaitės jaučiasi būdamos mokykloje. *Lietuvos rytas*. P. 4.
15. Kachan M. R., Guilbert S. M., Bisanz G. L., 2006, Do Teachers Ask Students to Read News in Secondary Science?: Evidence from the Canadian Context. *2006 in Wiley InterScience*. P. 496–521.
16. Karaliūnienė J., 2007 birželio 7, Septintokas nepakėlė mokslo naštos: Kaune pasikorė trylikmetis, kuriam trimestre grėsė du dvejetai. *Lietuvos rytas*. P. 7.
17. Karaliūnienė J., 2007 kovo 27, Teisme – ieškinys pedagogams? *Lietuvos rytas*. P. 5.
18. Kudirkienė G., 2007 kovo 2, Vaiką sumušęs mokytojas ėmė kaltinti direktorę. *Lietuvos rytas*. P. 3.
19. Lassiter K. S., Matthews T. D. and Feeback G., 2007, An examination of the CTONI utilizing Gc-Gf theory: A comparison of the CTONI and WJ-III. *Psychology in the School*. Jul, Vol. 44. Issue 6. P. 567–577.
20. Lin W. Y., Song H., 2006, Geo-ethnic storytelling: An examination of ethnic media content in contemporary immigrant communities. *Journalism*. Vol. 7. P. 362–388.
21. Marčinskas A., Gudonienė V, Drūteikienė G., 2007, Aukštojo mokslo institucijų įvaizdis: šališki veiksniai. *Informacijos mokslai*. Nr. 40. P. 28.
22. Miranda A., Presentación M. J. and Soriano M., 2002, Effectiveness of a School-Based Multicomponent Program for the Treatment of Children with ADHD. *Journal of Learning Disabilities*. Nov/Dec. Vol. 35. Issue 6. P. 546–562.
23. Neiger M., 2007, Media oracles: The cultural significance and political import of news referring to future events. *Journalism*. Vol. 8. P. 309–321.
24. Pilaitis G., 2007 kovo 8, Jaunų išsigimėlių žiaurumas šiurpina Lietuvą: Kaunas gedi nužudyto ir išniekinto moksleivio, Klaipėda – užkapoto mokytojo. *Lietuvos rytas*. P. 1, 6.
25. Podgórecki J., 2005, *Socialinė komunikacija mokytojams: monografija*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
26. Ross K., 2007, The journalist, the housewife, the citizen and the press: Women and men as sources in local news narratives. *Journalism*. Vol 8. P. 449–473.
27. Russell A., 2001, Chiapas and the new news: Internet and newspaper coverage of a broken cease-fire. *Journalism*. Vol 2. P. 197–220.
28. Seelye H., Laurence N. D. J., 2008, Penetrating the Mass Media: A Unit to Develop Skill in Reading Spanish Newspaper Headlines. *Foreign Language Annals*. Volume 5 Issue 1. P. 69–81.
29. Stankevičė K., 2007 sausio 11, Mokytojas sužalojo moksleivį: kantrybę praradęs pedagogas griebėsi smurto. *Lietuvos rytas*. P. 1, 6.
30. Stern P. N., 1994, *Eroding grounded theory. Critical issues in qualitative research methods*. P. 212–223. Thousand Oaks, CA: Sage.
31. Strauss A., Corbin J., 1998, *Grounded Theory in Practice*. Sage, London.
32. Šiuparys G., 2007 kovo 2, Po direktoriaus žodžių – mokinių protestai. *Lietuvos rytas*. P. 17.
33. Valonytė L., Karaliūnas A., Šiuparys G., 2007 vasario 3, Pavargę gyventi vaikai pamatomi per vėlai. *Lietuvos rytas*. P. 1, 7.
34. Ziabkus A., 2007 sausio 13, Palangos pedagogų ginklas – šeštokų parašai. *Lietuvos rytas*. P. 3.

IMAGE OF EDUCATORS IN MASS MEDIA: THE FACTS WITHOUT SYMBOLS

Renata Bilbokaitė, Ieva Bilbokaitė

Summary

A human being of postmodernist culture has various possibilities to get different information very fast. Mass media is a powerful tool that shapes the society's vision of different events that are sometimes broadcasted in order to reach wider audience. Mass media usually leads the thoughts of the audience in the way they want, and therefore most of the readers do not even realize the importance of the presented events in the real life. This research paper deals with the articles from the daily newspaper the "Lietuvos rytas" that describe facts about educator's reality. This paper analyzes the image of the educators formed by the mass media, which can impact the opinion of the society about these specialists.

The results of qualitative analysis allow drawing a conclusion that the daily paper the "Lietuvos rytas" highlights facts that are unexpected to the reader and stimulate further reading. Usually the negative image of an educator is formed by presenting the information about unfavorable characters or occupational mistakes made by the specialists.

Keywords: educators, image, mass media, daily paper the "Lietuvos rytas".

PEDAGOGŲ ĮVAIZDIS ŽINIASKLAIDOJE: FAKTAI BE SIMBOLIŲ*Renata Bilbokaitė, Ieva Bilbokaitė***Santrauka**

Postmodernios kultūros žmogus turi visapusiškas galimybes gauti įvairią informaciją greičiausiu būdu. Žiniasklaidos priemonės veikia kaip galingas įnagis, formuojantis visuomenės nuomonę apie atitinkamus reiškinius, kurie kartais išryškinami siekiant didesnio visuomenės susidomėjimo. Žinant, kad žiniasklaida nukreipia skaitytojų mintis tam tikra linkme, daugelis net nesusimąsto apie aprašomų reiškinių svarbą realiame gyvenime. Šiame tekste analizuojami dienraščio „Lietuvos rytas“ straipsniai, kuriuose pateikiami pedagoginės realybės faktai. Straipsniu siekiama išsiaiškinti žiniasklaidos formuojamą pedagogo įvaizdį, kuris gali veikti visuomenės nuomonę.

Kokybinio tyrimo rezultatai leidžia daryti išvadą, jog dienraštyje „Lietuvos rytas“ apie pedagogus akcentuojama tai, kas skaitytojui kelia netikėtumo jausmą bei skatina skaityti toliau. Visuomenės akyse formuojamas neigiamas pedagogo įvaizdis, pateikiant informaciją apie negatyvias pedagogo profesijai priklausančių asmenų būdo savybes ar padarytas profesines klaidas.

Prasminiai žodžiai: pedagogai, įvaizdis, žiniasklaida, dienraštis „Lietuvos rytas“.

Įteikta 2009-05-22